

УДК: 727.113

канд. арх. Тишкевич О.П.,
Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ МЕРЕЖІ СІЛЬСЬКИХ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ ЗАКЛАДІВ В СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

У статті виявлено тенденції розвитку освітньої системи сільських регіонів України в сучасних соціально-економічних умовах. Розглянуто принципи організації мережі сільських навчальних закладів, наведено рекомендації щодо формування будівель дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів.

Ключові слова: сільська школа, мережа, освітні округи, інтеграція.

Постановка проблеми. Освітня інфраструктура більшості територій України характеризується переважною кількістю навчальних закладів, що розміщені в сільській місцевості. Через їх нечисленність ефективність використання фінансових ресурсів, які залучаються для забезпечення діяльності освітньої галузі в сільській місцевості, є низькою. Це призводить до зниження якості освіти сільських мешканців, скорочення кількості навчальних закладів, погіршення стану їх матеріально-технічної бази та соціальної інфраструктури, гальмує впровадження сучасних інноваційних технологій і засобів навчання.

Для усунення протиріччя між значною фінансовою вартістю сільських навчальних закладів і низькою соціальною ефективністю освіти необхідно вироблення нових підходів до функціонування освітньої системи сільських регіонів. Основними способами розв'язання проблем у цій сфері є формування ефективної мережі навчальних закладів, здатних надавати високоякісні освітні послуги та забезпечувати рівний доступ дітей відповідного віку до дошкільної, загальної середньої, позашкільної та професійно-технічної освіти, допрофесійного навчання незалежно від місця їх проживання.

Потребують вирішення питання, що стосуються оптимального розміщення та формування будівель сільських навчальних закладів відповідно до сучасних соціально-педагогічних та соціально-економічних умов.[1].

Аналіз досліджень та останніх публікацій. Проблемам організації мережі сільських навчальних закладів в різні роки були присвячені дослідження Ковальського Л.М. [2], Уреньова В.П. [2], Саркісова С.К. Степанова В.І. [3], Світка В.А. [4], Антошкіна В.Ф. [5], Решетнікової Н.В.[6] та інших, але час

питання формування мережі та будівель сільських навчальних закладів у сучасних соціально-економічних умовах є недостатньо дослідженими.

Зв'язок із науковими програмами, планами, темами. Тематика статті пов'язана з державними документами, серед яких Укази Президента України від 30 вересня 2010 року № 926 «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні», від 20 березня 2008 року № 244 «Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні», від 2 червня 1998 р. N 580 «Про заходи щодо поліпшення функціонування та розвитку загальної середньої освіти», Постанови Верховної Ради України від 9 січня 2007 року № 536 «Про стан і перспективи розвитку загальної середньої освіти в Україні».

Мета статті. Розроблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо формування мережі дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів в нових соціально-економічних умовах розвитку сільських населених пунктів.

Виклад основного матеріалу. Сучасні соціально-економічні умови висувають нові задачі перед соціальними інституціями країни, вимагають нових підходів до модернізації виховання й освіти, соціального захисту громадян. Освітня галузь в сільських населених пунктах сьогодні є настільки складною, що відіграє вирішальну роль в соціальному житті села. Перспективи її розвитку необхідно розглядати, враховуючи широкий спектр соціокультурних аспектів, з позицій соціального і виробничого значення сільських навчальних закладів для аграрного сектору країни [7].

В галузі формування освітніх систем сільського регіону вироблено принципово різні напрямки оптимізації існуючої мережі сільських навчальних закладів. Перший ґрунтується на принципі концентрації матеріальних і кадрових ресурсів. Він передбачає укрупнення дитячих ясел-садків і шкіл з організацією підвезення вихованців й учнів, збільшення кількості дітей, що охоплені пришкільними інтернатами, створення ресурсних центрів. Такі заходи потребують значного матеріально-фінансового забезпечення, наявності доріг з твердим покриттям достатньо високої якості, парку автотранспорту, пального, введення до штатного розкладу загальноосвітнього закладу двох водіїв, оплати праці педагогу, який супроводжуватиме дітей під час перевезення [8].

Необхідно додати, що в більшості адміністративних районів таких областей України як Полтавська, Чернігівська, Харківська, Сумська зі значною кількістю малих і середніх сіл за умов дотримання нормативного часу транспортної доступності, укрупнення шкіл не дозволить отримати очікуваного економічного ефекту - кількість загальноосвітніх навчальних закладів з малою наповнюваністю залишиться високою. (рис.1) Тому прогресивна в цілому ідея укрупнення навчальних закладів в теперішній час вступає у протиріччя з фактичними соціальними і демографічними умовами змінами в сільських

населених пунктах, реальним умовам проживання і потребам сільських мешканців [1].

Рис.1. Особливості сільського розселення України

Другий напрям удосконалення системи освіти в сільській місцевості базується на принципі кооперації ресурсів. Він передбачає інтеграцію загальноосвітніх навчальних закладів із культурно-просвітницькими позашкільними закладами, закладами початкової професійної освіти, фізкультурно-оздоровчими закладами, житлом вчителя і формування освітніх округів [7,8,9].

Застосування навчальних будівель, що формуються на основі міжінституціональної інтеграції вирішить такі проблеми:

- сприятиме модернізації сучасної освіти, а саме - гуманізацію, варіативність освіти, диференційоване навчання, поглиблене вивчення окремих предметів, профільне навчання в старшій школі, які потребують інтеграції різних видів освіти як в структурі однієї загальноосвітньої установи, так і в межах муніципальної системи освіти;

- підвищить економічний ефект при будівництві і експлуатації об'єктів;
- дозволить передбачити елементи рентабельного і різноманітного обслуговування в невеликих населених пунктах;
- створить архітектурно-композиційні акценти в ансамблі громадського центру села [1,4,7].

Формування освітніх округів спрямовано на створення умов для здобуття громадянами загальної середньої освіти, впровадження допрофільної підготовки і профільного навчання, поглиблене вивчення окремих предметів, забезпечення всебічного розвитку особистості [9]. Функціонування закладів в структурі округу обумовлює розвиток зв'язків між ними, формування єдиної інфраструктури управління, розподілення матеріально-технічних ресурсів, кадрового потенціалу, інформаційно-методичного забезпечення. Основними структурними одиницями освітніх округів є опорні та «магнітні» загальноосвітні навчальні заклади. В сільській місцевості для надання якісної дошкільної, загальної середньої, позашкільної та початкової професійної освіти оптимальним утворенням є районний освітній округ, якій би виступав суб'єктом гарантій конституційного права громадян на загальну середню освіту [9]. (рис.2)

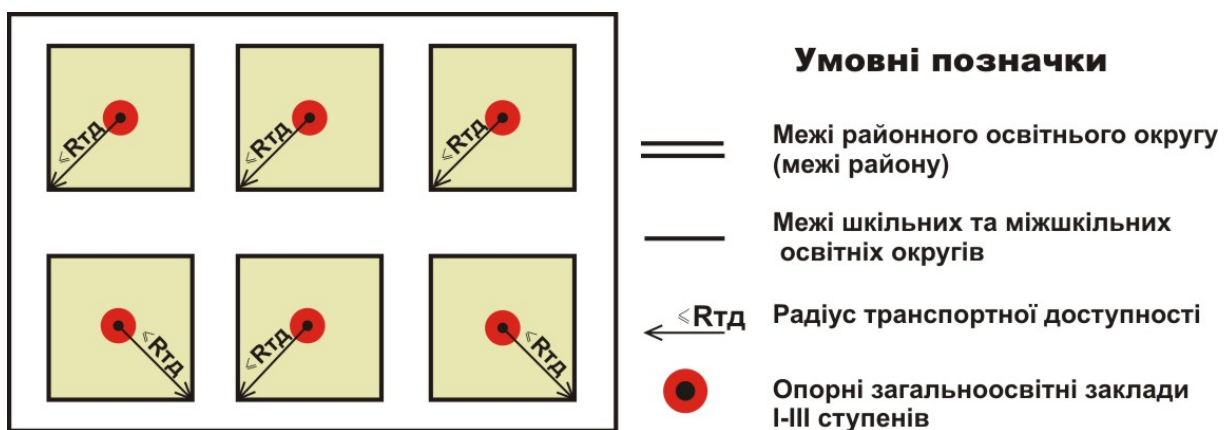

Рис. 2. Схема принципової структури районного освітнього округу

Висновки. В результаті проведеного дослідження було встановлено, що в сучасних соціально-економічних умовах розвитку сільських населених пунктів для організації мережі навчально-виховних будівель широке застосування заходів на основі укрупнення закладів є не доцільним. Перспективними напрямками реструктуризації освітньої мережі є об'єднання навчально-виховних закладів і створення освітніх округів. Це створює передумови для виникнення нових типів будівель навчально-виховних закладів –

багатофункціональних шкільних будівель, будівель опорних і «магнітних» шкіл.

Список літератури

1. Тишкевич О.П. Архітектурно-планувальна організація сільських малокомплектних шкіл: Дис...канд. архітектури: 18.00.02. – Київ. – 2010. – 209с
2. Ковальский Л.М., Уренев В.П. Концепция перспективного развития сети шкільних будівель / Л.М. Ковальский, В.П. Уренев// Региональные проблемы архитектуры и градостроительства. – Одесса, 2007. – Вып.9-10. - С.133-136.
3. Степанов В.И. Школьные здания/ Степанов В.И. – М.: Стройиздат, 1975. - 239с.
4. Свитко В.А., Капак Н.Н. Здания сельских школ и дошкольных учреждений / Свитко В.А., Капак Н.Н. – К.: Урожай, 1988. – 192с.
5. Антошкин В.Ф. Сеть и типы средних общеобразовательных школ для сельской местности (для II-III климатических районов РСФСР): автореф. дис. на соискание ученой степени канд. архит.: спец. 18.00.02 «Архитектура зданий и сооружений»/ В.Ф.Антошкин. – М., 1982. - 24с.
6. Решетникова Н.В. Формирование сети и типов зданий сельских школ с уменьшенной наполняемостью класса (на примере Нечерноземной зоны РСФСР): автореф. дис. на соискание ученой степени канд. архит.: спец. 18.00.02 «Архитектура зданий и сооружений»/ Н.В. Решетникова. – М., 1989 - 25с.
7. Гурьянова М.П. Реструктуризация сети общеобразовательных учреждений села/ М.П. Гурьянова, В.Б. Орлов. – М. : Изд-во ИПСР РАО, 2003.-93 с.
8. Гурьянова М.П. Резервы модернизации сельской малочисленной школы России: Метод. пособие/ Гурьянова М.П..- М.: ИПСР РАО, 2003.-198 с.
9. Осадчий І.Г. Освіта сільського регіону: теорія і технологія управління розвитком: Монографія/ Осадчий І.Г. – К.: Шкільний світ, 2005р. – 260с.

Аннотация

В статье рассмотрены тенденции развития системы школьного обслуживания в сельской местности. Рассмотрены принципы организации сети образовательных учреждений, приведены рекомендации по формированию зданий дошкольных и общеобразовательных учреждений.

Ключевые слова: сельская школа, сеть, образовательный округ, интеграция.

Summary

Development trends in the system of school infrastructure in countryside are revealed in the abstract. Design concepts of the educational institutions network in countryside are examined. Recommendations of formation of the rural schools and kindergartens are revealed.

Key words: rural school, network, educational districts, integration.